

Zr. Constance Thönissen 1821- 1896.

Zuster Constance Thönissen begint haar werk in het geneeskundig gesticht Meerenberg in februari 1854 zij is dan 33 jaar oud en kiest bewust voor hett beroep van oppasseres in een gesticht. Naar het zich laat aanzien, is er in haar leven iets niet geheel volgens haar plan verlopen. 1854 is ook het jaar waarin er door de directie van het Gesticht op de vrouwenafdelingen, definitief een einde wordt gemaakt aan iedere vorm van mechanische dwangmiddelen. (In 1856 zal dit ook voor de mannen gaan gelden.) Het ziekenhuis bestaat dan inmiddels 5 jaar en maakt moeilijke tijden door, de behandel methodiek “Non-Restraint”(Dit is het behandelen zonder enige vorm van mechanische dwang.) is omstreden bij de inspecteurs en wordt door andere instituten met argusogen bekeken.

Dr. B.H. Everts de eerste geneesheer directeur en zijn waarnemer Dr. C.J. van Persijn zijn echter overtuigd van de waarde van deze methodiek en zetten hun zware arbeid ondanks deze kritiek voort. Zij eisen deze benadering en bejegening ook van alle oppassers en bedienden. Gedurende deze eerste jaren, is er een al maar toenemende vraag naar opnameplaatsen, en het gesticht kampt dan ook bijna dagelijks met de gevolgen van de ontstane overbevolking. Zodoende start men al in 1853 met een uitbreiding door verbouw en aanbouw van vleugels aan het carré. Hierdoor ontstaat de ca 125 mtr lange dwarsgang. De kerk, de kapel en de klokkentoren worden hierna gebouwd. De klok maakt het bovendien mogelijk voor iedereen, zich aan om de juiste tijden aan te houden. En op dezelfde tijd het werk aan te vangen.

Er zijn bij het begin van haar werkzaamheden, in het midden van de 19^e eeuw, nauwelijks tot geen arbeidsvoorwaarden. Het personeel is intern gehuisvest en gedurende 24 uur per dag inzetbaar, men slaapt veel gevallen op de of boven de verpleegafdelingen. Medicijnen zijn nagenoeg onbekend, de hygiëne is erg sober en er is veel onrust op de grote afdelingen, dit is een van de redenen voor een groot verloop onder het personeel. Er is op dat moment ook nog geen enkele gerichte scholing een aantal van de bedienden is vaak zelfs nog analfabeet. Door deze redenen laat de kwaliteit van zorg in veel gevallen te wensen over.

Uit deze periode zijn ook ernstige kritieken bekend over het gedrag van het personeel in de zin van drankmisbruik, ruw taalgebruik en hardhandig optreden. Dr Everts laat dan een aantal handboekjes door Dr Hartsen uit het engels vertaald, onder het personeel circuleren. Dit teneinde een beter begrip bij te brengen, bij de bedienden en opassers.

Dat het zich misdragen niet voor allen opgaat blijkt uit vele jaarverslagen, lovende conduiten en gunstige werkresultaten. Niet in de laatste plaats door de goede “genezen en ontslagen” aantallen, van wat men door beperkte kennis en inzicht, niet direct zou verwachten.

Zr. Constance is van begin af geplaatst op de ‘onrust’ dames afdeling, waarvan gevonden werd dat verplegen zonder dwang eigenlijk niet mogelijk was. Hoewel zij na enige jaren in de gelegenheid werd gesteld de leiding van de afdeling op zich te nemen, bleef zij er de voorkeur aan geven bij de onrust klasse te blijven en stelde zij er zich een eer in de ergste patiënten te helpen die dringend behoefte hadden aan een verstandige verzorging.

In november 1862 werd een dame uit de hogere stand op genomen, naar de wens van de familie krijgt zij een afzonderlijke salon met een slaap kamer, zij neemt ook twee speciale verpleegsters mee, van deze patiënte beschreven als ‘Eene zeer opgewekte, aanvankelijk volstrekt onbehandelbare persoon’ wordt Zr. Constance eerste bediende. Door buien van opgewektheid meestal ‘s nachts waarbij hulp niet altijd mogelijk was stond zij niet zelden aan grote gevaren bloot. Het gelukte haar

om na enige jaren het hart van deze dame te winnen, door haar steeds met de nodige egards te behandelen.

Geneesheer Directeur van Deventer in 1892 'Aldus vervulde zij met ijver en toewijding hare taak, met een onuitputtelijk geduld slechts denkende aan het belang der ongelukkigen arbeidende van de vroege morgen tot den laten avond, zelfs weken achtereen en in haar nachtrust gestoord door de zieken waarmee zij de gemeenschappelijke slaapkamer moest delen' acht jaar lang houdt zij deze zware arbeid vol dan volgt er een tijdelijke inzinking.

Ondanks haar jaren is zij nog steeds jong van geest en juicht de grote veranderingen van die tijd toe. Van Deventer noemt haar nadat het met het opleiden van verpleegkundigen is begonnen 'Een verpleegster in de volle betekenis van het woord. "Waar zelfs mannen als Everts en van Persijn nimmer hun bezwaren hadden kunnen overwinnen, wanneer zij niet over zulke voortreffelijke personen als 'Constance' hadden kunnen beschikken" Zij is dan 71 jaar en heeft nog nimmer enige opleiding in de verpleging kunnen volgen.

Op 1 februari 1894 krijgt zij een vererend getuigschrift en een gratificatie van honderd gulden wegens haar 40 jarige dienst, zij blijft echter actief op haar post en als zij 42 jaar in dienst is wordt zij koninklijk onderscheiden korte tijd later wordt zij ziek en na enige dagen het bed te hebben gehouden overlijdt zij op 75 jarige leeftijd, op 16 september 1896. Zij wordt onder grote belangstelling met een korte plechtigheid door Ds. Wijs op de begraafplaats van Meerenberg begraven met de woorden "Tot het laatst vervulde zij hare taak op eene wijze, ons allen ten voorbeeld"

Als schrijver K.C. Elout en illustrator Hendrik Maarten Krabbé in 1897 een artikel over het dan bijna 50 jarige Meerenberg publiceren, krijg zij enige aandacht. Haar portret met de versierselen van de ere medaille van Oranje –Nassau wordt in de zuster eetzaal opgehangen. En nog altijd wordt haar nagedachtenis geëerd. Zij was één van de markante persoonlijkheden uit een turbulente periode, die het begin van de psychiatrie in Nederlande markeerde. Zij heeft over meer dan een kwart van de tijd van de “Meerenbergse historie gestalte helpen geven.

In het park Brederode draagt het zuster “Constace” laantje haar naam. Op nog geen 400 meter van haar laatste rustplaats en met haar die van vele patienten en medewerkers uit de jaren tot 1954 zo ook directeur Dr. B.H. Everts, als getuigen uit de voorbije periode van meer dan 150 jaar intensieve psychiatiseche zorg aan mensen uit de provincie Noord-Holland en Amsterdam.

Feb.1996/2010 juli 2012

Pieter van Twuyver

Conservator iBD

Bron archief museum “Het Dolhuys” Haarlem

Meerenberg Jaarverslagen.

Eduard Gerdes “Meerenberg en de krankzinnigen” Sneek 1876